

A kora bronzkori harangedényes kultúra és a késő bronzkori halomsíros kultúra telepjelenségei a legkorábbi objektumok a lelőhelyen. Egy római kori utat jeleztek annak árka, amely út É–D irányban metszette a nyomvonalat, de még azon belül (annak É-i szélén) elkanyarodott Ny felé és az út átkelt a patakon (gázló). A római kori úton keréknyomokat tártunk fel. A patakhoz közelebb az út egyik árkat vágó gödör talán a kora népvándorlás korra (germán?) datálható. Több késő avar kori (9. századi), Árpád-kori és késő középkori gödröt, valamint két keltezhetetlen tüzelőhelyet is találtunk. A középkori jelenségek közül a legérdekesebb egy földbe ásott, lépcsőn megközelíthető pincerendszer.

Egyelőre meghatározhatatlan két oszlophely-sorozat (kerítések?) kora. Ugyanígy kérdéses egy föld feletti, oszlopszerkezetes, talán gabonatarló és egy hasonló szerkezetű, de nagyobb alapterületű, ismeretlen funkciójú építmény kora is. Több jelenségből vettünk betöltés-mintát környezetrégészeti vizsgálatra.

Csepregúti-völgyre-dűlő II.: A nyomvonal 85+650–85+900 km-szelvényébe eső (7. sz.) lelőhelyből 12 354 m²-t humuszoltak le. Már ebből is világos volt azonban, hogy e lelőhelyünkhöz tartozik az 5. és 6. számmal jelölt is. Összefüggéseiket azonban majd csak a következő évben tisztázhatjuk. A tervezett csomópont É-i lehajtórészén 89, a főpályán 47, összesen 136 stratigráfiai egységet regisztráltunk. A területen egy késő(?) római kori település és egy ezen (ennek romjain?) megtelepedő kora (és késő?) népvándorlás kori lakosság emlékének találatok. Utóbbiak kerámiaművessége a római utána, ugyanakkor attól eltérő technológiai minőségű. Néhány avar korinak tűnő kerámiatöredék is felszínre került.

A feltárt jelenségek között vannak árkok, tűzrakóhely, továbbá sok gödör és oszlophely. A jelenségek betöltéséből az alábbi állatok csontjai kerültek begyűjtésre: ló, marha és kecske vagy birka, valamint kutya. Fémkeresővel érdekes kisleleteket találtunk a depók földjében: bronzérme, bronzkulcs, bronzlemez. Nagyon sok a vasszeg és az ólomöntecs, utóbbiak között votív is található.

Munkatársak: Nyerges Éva régész, Vámos Gábor vezető régésztechnikus, Hekli Hajnalka, Móricz Eszter és Halász Ferenc régésztechnikusok.

ILON GÁBOR

267. Nemesvámos, Patak utca

(Veszprém megye) U, Ró

2008. július 2–9. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 932/85) új lakóház építéséhez kapcsolódóan. A földmunkával érintett terület összesen 26,48 m².

A sávalapok szélessége 40 cm volt. A főfalak mélysége 80–100 cm között változott, a közfalaké 70–80 cm volt. A felső 30 cm vastag bolygatott réteg alatt 30–40 cm vastag római kori réteg jelentkezett. Ez utóbbi apró kövekkel, helyenként teguladarabokkal kevert réteg volt. A római kori réteg alatt 40–50 cm vastag egyöntetű, világosbarna agyagréteg jelentkezett. Ebben a rétegben, a VI. szám-

mal jelölt fal árkában, durva, neolitik kerámiatöredéket gyűjtöttünk, de objektumot nem tudtunk meghatározni.

Az általunk X. számmal jelzett árokban bukkan elő a római kori falszakasz, amely csaknem a teljes árokszakszt elfoglalta. A tisztítás után nyilvánvaló lett, hogy két, egymáshoz nem kapcsolódó falszakaszból van szó. A tőle 8–10 cm-re kezdődő II. számú, szélesebb fal (pontos szélességét nem tudtuk lemérni) egy szakaszán későbbi beásás által okozott nagymértékű falkiszédést tapasztaltunk. Mindkét fal igen masszív, jó megtartású, fehér habarcsos kötőanyagú.

CSIRKE ORSOLYA

268. Németskér, Szluha-telek

(Tolna megye) Tő

A Hardi-érbe folyó, ÉNy–DK irányú patak Ny-i felén, a patak és a vele párhuzamos erdő közötti lucernatarlón néhány szürke korszótöredéket és egy délszláv fazék peremtöredékét gyűjtöttem 2008. február 21-én. A leletek jellege és intenzitása alapján a lelőhely valószínűleg egy rövid életű török kori település lehet.

K. NÉMETH ANDRÁS

269. Nógrád, Vár

(Nógrád megye) Kú

2008. október 6–21. között végeztük a régészeti feltárást, folytatva a korábbi évek kutatásait. Az ÉNy-i belső fal („Széchenyi-fal”) helyreállítása során előbukkan, s akkor csak futólag megvizsgált kőlépcső helyzetének és korának meghatározását tűztük ki célul.

Előkerült a „Széchenyi-fal”-ra merőleges fal folytatásában egy, részben csak alapozásában megmaradt, mindössze 60 cm széles támfal, mely az udvar ÉNy-i sarkának mélyebb szintjét választotta el a Ny-i rész magasabb szintjétől. Ez a támfal a „Széchenyi-faltól” mintegy 11,3 m-re É-ra fordul. Ebben az irányban 5,2 m hosszan tudtuk követni, a felszín lepusztult volta miatt azonban akár hosszabb is lehetett. Ezt a falat az udvar alsóbb szintjéről a felső szintre vezető lejtő (rámpa) Ny-i támfalának tarthatjuk. A két szint között az építéskor kb. 1,5 m, a vár pusztulásakor már csupán 1 m volt a szintkülönbség. A csekély előkerült leletanyag alapján a támfal 17. századi. Az É felé megdőlt támfal megtámasztására lapra faragott kövekből agyagba rakott É–D irányú támpillért építettek a támfal mellé a „Széchenyi-faltól” 2 m-re K-re. A magasabb udvarszinten K-i irányba lejtő, téglákkal és kövekkel kirakott csatorna került elő. E szintről indult a tavalyelőtt előkerült lépcsőmaradvány: 3 lépcsőfok maradt meg, a feljárat a nyugati fal melletti földtöltés tetejére vezetett. A lépcsőalapozást utólag építették a „Széchenyi-falhoz”, melyet ezen a szakaszon (nyilván a külső fal és az ebben elhelyezett árnyékszék megépítése után) visszabontottak. A kevés leletanyagban (esetleg egy faragott kötőanyag kivételével) a 16–17. századnál korábbra keltezhető leletanyag nem bukkan elő.

A feltárt terület 28 m². A feltárást a Magyar Nemzeti Múzeum finanszírozta.

TOMKA GÁBOR

270. Nóráp, Kertekalja

(MRT 4. k. 58/1 lh.)

(Veszprém megye) Kö

2008. július 1–4. között elvégeztük a 0102/9 hrsz. telken a silótároló, csurgalékgyűjtő építését megelőző régészeti feltárást. A területen, amely egy füves, csaknem teljesen sík rét, húzott 7 (összesen mintegy 145 m hosszú) kutatóárok közül 6 teljesen negatívnak bizonyult. A 6. sz. kutatóárokban egy kb. 1,6 m átmérőjű, nagyjából szabályos kör alakú gödröt figyeltünk meg, amely semmiféle leletanyagot nem tartalmazott. Egykor talán vízgyűjtőként szolgálhatott. A kutatás során a felszínhez közeli rétegből összesen 3 db szórvány, apró kerámiatöredék került elő, továbbá 2 db mázatlan középkori oldal- és perem-, valamint 1 db mázas újkori peremtöredék.

RAINER PÁL

271. Nyékládháza, Pusztatemplom-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

A miskolci Herman Ottó Múzeum 2008. június 9. és augusztus 1. között próbafeltárást végzett a Pusztatemplom-dűlőben. Célja a középkori Egyházasnyék templom alaprajzának és építési periódusainak tisztázása volt.

A templom alapfalai már mindenütt a föld alatt voltak, a mai felszínen kizárólag kő-, téglá- valamint habarcs-törmelék és embercsontok utaltak az egykori épület helyére. A feltárást eredményeként előkerültek a 14. századi téglalap alakú, egyenes szentélyzáródású, 4 sarkán diagonális támpillérekkel épült templom alapfalai. A templom épületének külső méretei 2,6×7,3 m. A szentélyfal a hajófal egyenes folytatása. A kettő kapcsolódásánál a D-i oldalon nagyméretű támpillér, az É-i fal külső oldalánál pedig a sekrestye Ny-i falának indítása található. A szentélyben egy nagyméretű oltár alapja került elő (2,5×2,8 m). A templomot Szent Miklósnak szentelték. Az oltár mellett, attól D-re előkerült egy több alkalommal is felhasznált, téglával falazott sír. A szentély D-i fala mentén olyan sírokat tártunk fel, melyek egy részét az épület alapjainak kiásásával már a templom építése során elvagták. Ezek a sírok tartozhattak az e helyen korábban álló Árpád-kori templomhoz, melynek azonban még semmiféle maradványa nem került elő a feltárást során. A szentély és a hajó találkozásánál, az É-i hajófal közelében találtunk egy falkiszedésre utaló sávot, mely nem a 14. századi templomhoz tartozhatott.

A 14. századi templomot a 15. sz. második felében D-i oldalról egy két boltszakaszos, sarkain diagonális pillérekkel megtámasztott épülettel (kápolna) bővítették, melynek elkészítése során az eredeti templom DNy-i sarkára helyezett diagonális támpillért vissza-

bontották. Keleten a hajó és a szentély találkozásához épített külső támpillérhez kötötték be az új épületet. A 15. századi bővítés K-i fala több olyan korábbi sírt is vágott, melyekben pénzlelet is volt. Ugyanakkor ezt az épületrészt a 15–16. században is használták temetkezési célokra. A D-i bővítés épületének omladékát a későbbi kőbányászok teljesen elvitték. A feltehetően két boltszakaszos épületrész boltozatából előkerült egy kétszer hornyolt, keresztboltozathoz kapcsolódó, riolittufából faragott csomópont.

A templom K-i fala feltehetően még a 19. században is állhatott, ami aztán teljes egészében a hajó területére omlott. A törtkőből készült, helyenként téglával kiegészített falszövet e területen jól dokumentálható volt. A bejárat mellett e beomlott falban kivehető volt a bejárat D-i szélének téglákkal történt armírozása is. Az épület a 16. században pusztulhatott el. Maradványait a 17. században lakóházként, vagy raktárként használhatták. Erre számos használati eszköz (vegyes mázas kerámia, szőlőmetsző kés) utal.

A templom a települést Ny-ról határoló dombosor egyik kisebb kiemelkedésén található. A templomdombora fölérve a mai gyalogút elmetszi a templom körítőfalát is. A templomdombtól D-re eső, ma még beépítetlen domboldalon a kilencvenes években még megfigyelhetőek voltak az Árpád-kori falu felszíni leletei is.

A feltárást nem terjedt ki a szentély középső szakaszára, feltáratlan maradt a sekrestye, valamint nem bontottuk el a Ny-i fal omladékát sem. Alatta feltehetően tovább folytatódna a már megtalált temetkezések.

Munkatársak: Horváth Antónia és Gál-Mlakár Viktor régész, Sáfrány Andrásné rajzoló.

PUSZTAI TAMÁS

272. Nyíregyháza, Felsőpázsit, Levendula utca

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza, Á

2008. szeptember 15–18. között hitelesítő ásatást végeztünk a címben jelzett helyen, aminek előzménye az volt, hogy a területéről már 1897-ben és 1930-ban is kerültek be honfoglalás kori leletek a múzeumba. A lelőhelyet Németh Péter és Dienes István lokalizálta 1971-ben. Terveink szerint ezt próbáltuk ásatással is igazolni.

A futóhomokos, É-D-i irányú dombhát – amelyik egyben a környék legmagasabb pontja is – K-i oldalán és a középső részén húztunk gépi erővel árkokat. Hat 10–11. századi, valamint két szarmata sírt tártunk fel. A sírok 2 m(!) mélyen kerültek elő. (Ennek valószínű oka, hogy a 80–120 cm vastag futóhomok a temető felhagyása után települt az eredeti dombhátra.) A császárkori sírokban vázakat nem találtunk, mindössze az egyikből került elő egy téglaszínű, korongolt kis edény. A 10–11. századi sírokból S-végű karikaékszerek, ezüstgyöngy, valamint egy fonott gyűrű került elő. A korábbi leleteket a domb É-i oldalán találták rigolározás közben. Vélhetőleg itt vékonyabb a homokréteg, s emiatt kerülhettek a felszínre. Ez a része a dombnak azonban kutathatatlan,